

ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ У СИСТЕМІ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Биба Володимир Васильович*, кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і логістики
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

Пінчук Наталія Михайлівна**, кандидат технічних наук, доцент,
департамент архітектури, будівництва та дизайну
Політехнічний університет ді Барі, Італія

Карпенко Євгенія Анатоліївна***, кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Адамчук Марина Василівна****, студентка
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

*ORCID 0000-0002-0949-206X

**ORCID 0000-0002-1720-5497

***ORCID 0000-0002-0278-9020

****ORCID 0009-0000-0538-6406

Дата надходження статті: 17.02.2026

Дата прийняття статті: 10.03.2026

Дата публікації статті: 27.03.2026

Вступ. У сучасних умовах глобалізації економіки, посилення конкурентної боротьби на аграрних ринках та прискореного технологічного розвитку діяльність сільськогосподарських підприємств перебуває під впливом широкого спектра зовнішніх і внутрішніх факторів. Нестабільність ринкової кон'юнктури, коливання цін на ресурси і сільськогосподарську продукцію, залежність результатів виробництва від природно-кліматичних умов та зростання вимог до якості продукції зумовлюють необхідність не лише адаптації аграрних підприємств до змін, але й активного вдосконалення системи управління виробництвом.

Однією з ключових складових ефективного функціонування аграрного підприємства є управління сільськогосподарським виробництвом у межах операційного менеджменту. Саме рівень організації операційної діяльності визначає ефективність використання ресурсів, стабільність виробничих процесів та можливості досягнення стратегічних цілей розвитку. Водночас існуючі теоретичні та практичні підходи до управління виробництвом не завжди повною мірою враховують специфіку аграрного сектору, що зумовлює наявність низки невирішених проблем.

Однією з таких проблем є відсутність комплексної методології управління сільськогосподарським виробництвом, яка б поєднувала принципи операційного менеджменту з особливостями аграрної діяльності. Більшість управлінських моделей розроблені для промислових підприємств і не враховують сезонність виробничих процесів, тривалість біологічних циклів, обмеженість земельних ресурсів та підвищений рівень виробничих ризиків. Це ускладнює формування ефективних управлінських стратегій і стримує реалізацію виробничого потенціалу аграрних підприємств.

© Биба В. В., Пінчук Н. М., Карпенко Є. А., Адамчук М. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Ще однією важливою проблемою є недостатня інтеграція інноваційних та цифрових технологій у систему управління сільськогосподарським виробництвом. Сучасні технологічні зміни відкривають нові можливості для планування, контролю та координації операційної діяльності, однак на практиці їх використання часто має фрагментарний характер і не забезпечує системного підвищення ефективності управління. Це зумовлює потребу в постійному оновленні управлінських підходів з метою підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств та їх адаптації до нових умов господарювання.

Таким чином, актуальним науковим і практичним завданням є систематизація існуючих теоретичних підходів до управління сільськогосподарським виробництвом, виявлення недоліків у наявних управлінських моделях та обґрунтування напрямів їх удосконалення з урахуванням сучасних умов розвитку аграрного сектору.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Сучасні дослідження у сфері управління операційною діяльністю характеризуються зміщенням акценту від традиційного виробничого планування до концепцій стійкості, адаптивності та інтегрованого управління ризиками. Вагомий внесок у розвиток теорії операційного менеджменту зроблено зарубіжними науковцями, які розглядають виробничу систему як стратегічний елемент конкурентоспроможності підприємства. Зокрема, у працях, присвячених формуванню виробничої стратегії та узгодженню операційних рішень зі стратегічними цілями, підкреслюється ключова роль операційної функції у забезпеченні довгострокової ефективності діяльності підприємств [3, 6].

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із формуванням стійких (resilient) операційних та логістичних систем. У наукових працях доведено, що в умовах турбулентності зовнішнього середовища ефективність операційної діяльності визначається здатністю системи протидіяти збоям, швидко відновлювати функціонування та адаптуватися до нових умов [1, 5, 7]. Ці положення є методологічною основою для розвитку ризик-орієнтованих підходів в операційному менеджменті.

Важливим чинником трансформації операційного менеджменту є цифровізація. Дослідження у сфері цифрового сільського господарства доводять, що впровадження інформаційних систем, аналітики великих даних і технологій точного землеробства підвищує точність планування, ефективність використання ресурсів та якість управлінських рішень [4, 8]. Цифрові інструменти сприяють переходу до проактивного управління виробничими процесами [14].

У вітчизняних наукових дослідженнях значна увага приділяється галузевій специфіці управління сільськогосподарським виробництвом. У працях В. Г. Андрійчука обґрунтовано організаційно-економічні особливості функціонування аграрних підприємств, зокрема вплив сезонності, тривалості виробничих циклів та природно-кліматичних чинників на результати діяльності [9]. Дослідження М. І. Кісіля акцентують увагу на адаптації аграрних підприємств до нестабільного середовища та необхідності вдосконалення управлінських механізмів [16]. Праці І. І. Чепи висвітлюють проблеми функціонування аграрного бізнесу в умовах криз і воєнних ризиків, підкреслюючи важливість гнучких управлінських рішень [20].

Вагомий внесок у дослідження економічних чинників функціонування аграрних підприємств зроблено у працях В. В. Биби. У роботах автора визначено ключові чинники формування прибутку сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано вплив ресурсного забезпечення, структури витрат і ринкової кон'юнктури на фінансові результати діяльності [11]. Окрему увагу приділено питанням матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств як основи стабільності виробничих процесів [12], а також проблемам конкурентоспроможності аграрних підприємств на міжнародних ринках [10].

Досліджуючи підходи до підвищення ефективності операційної діяльності підприємств, доцільно враховувати складові результативного управління операційними процесами, серед яких особливе значення мають оптимізація ресурсів, узгодженість бізнес-процесів та стратегічна орієнтація на результат [15].

Отже, аналіз наукових публікацій свідчить про наявність значної теоретичної бази з питань операційного менеджменту, стійкості виробничих систем і цифровізації аграрного виробництва. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання інтеграції ризик-менеджменту в операційне планування сільськогосподарських підприємств, що зумовлює актуальність подальших наукових розробок у цьому напрямі.

Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку управління сільськогосподарським виробництвом у системі операційного менеджменту підприємства та обґрунтування напрямів удосконалення управлінських процесів з урахуванням специфіки аграрного сектору.

Основний матеріал і результати. Розвиток управління сільськогосподарським виробництвом у сучасних умовах відбувається в середовищі зростаючої складності та невизначеності, що обумовлено сукупною дією економічних, технологічних, природно-кліматичних та інституційних чинників. Глобалізація аграрних ринків, трансформація логістичних ланцюгів, коливання цін на ресурси й сільськогосподарську продукцію, посилення конкурентного тиску, а також вплив воєнних ризиків істотно змінюють умови функціонування аграрних підприємств. У таких умовах ефективність їх діяльності дедалі більше залежить не лише від ресурсного потенціалу, а від рівня розвитку системи управління виробництвом та здатності цієї системи адаптуватися до змін зовнішнього середовища [1, 5, 7].

Сільськогосподарське виробництво характеризується специфічними ознаками, що впливають на управлінські рішення: сезонність, біологічний характер відтворення, залежність від природно-кліматичних умов, тривалість виробничих циклів і високий рівень ризиків. Ці фактори ускладнюють прогнозування результатів діяльності та знижують ефективність традиційних моделей управління, розроблених для промислових підприємств [9, 16]. Це зумовлює необхідність формування адаптивних підходів, здатних поєднувати стратегічне планування та оперативне реагування.

Сучасні дослідження розглядають управління сільськогосподарським виробництвом як багаторівневу систему, що інтегрує стратегічний, тактичний та операційний рівні управління [19]. Стратегічний рівень охоплює визначення довгострокових цілей, напрямів спеціалізації, формування конкурентних переваг та інвестиційної політики. Тактичний рівень включає планування виробничих програм, бюджетування, мотивацію персоналу та розподіл ресурсів між підрозділами. Операційний рівень зосереджується на організації та контролі виробничих процесів, управлінні витратами, забезпеченні якості продукції та підтриманні стабільності операційної системи.

Посилення ролі операційного менеджменту є однією з ключових тенденцій розвитку управління сільськогосподарським виробництвом. У межах операційного менеджменту здійснюється трансформація ресурсів підприємства – земельних, трудових, матеріально-технічних, фінансових та інформаційних – у готову продукцію відповідно до встановлених параметрів обсягу, якості та строків виробництва [3, 18]. Ефективність цієї трансформації значною мірою визначає конкурентоспроможність аграрного підприємства, його фінансову стійкість та здатність до розвитку в довгостроковій перспективі.

Важливим елементом операційного менеджменту є управління витратами, які формують собівартість продукції та впливають на рентабельність. Структура витрат у сільському господарстві значною мірою залежить від сезонних факторів, цін на матеріали, енергоносії та засоби захисту рослин. Ефективне управління витратами передбачає їх класифікацію, планування, облік, аналіз і контроль з урахуванням виробничих циклів, що забезпечує економічну стійкість підприємства [9, 11].

У сучасних умовах нестабільності важливо розглядати стійкість підприємства як ключову складову його конкурентоспроможного потенціалу, що визначає здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища та забезпечувати довгостроковий розвиток [17].

Розвиток управління сільськогосподарським виробництвом також пов'язаний із впровадженням концепції центрів відповідальності, що забезпечує підвищення прозорості управлінських процесів і фінансових результатів. Виділення центрів витрат, доходів і прибутку дозволяє чітко розмежувати функції та відповідальність між структурними підрозділами, посилити контроль за використанням ресурсів і підвищити мотивацію керівників підрозділів до досягнення запланованих показників [19]. Застосування такого підходу є особливо актуальним для великих аграрних підприємств із складною виробничою та організаційною структурою.

Суттєвий вплив на розвиток управління сільськогосподарським виробництвом має цифровізація управлінських процесів. Використання сучасних інформаційних систем управління, зокрема ERP-систем, технологій точного землеробства, GPS-моніторингу та аналітичних платформ, розширює можливості планування, контролю та координації операційної діяльності [4, 8, 13]. Цифрові інструменти забезпечують оперативний доступ до достовірної інформації про стан виробничих процесів, використання ресурсів, рівень витрат і фінансові результати, що підвищує обґрунтованість управлінських рішень і сприяє зниженню рівня невизначеності.

Систематизація ключових складових адаптивного управління сільськогосподарським виробництвом та узагальнення їх управлінського змісту дозволяє представити основні елементи такої системи у вигляді таблиці 1, що є основою для побудови цілісної концептуальної моделі.

Ключові елементи адаптивної системи управління сільськогосподарським виробництвом

Елемент системи	Зміст управлінського впливу	Управлінський результат
Стратегічне планування	Формування довгострокових цілей, вибір напрямів спеціалізації, сценарна оцінка ризиків	Узгодженість розвитку підприємства з ринковими умовами та забезпечення довгострокової стійкості
Операційний менеджмент	Планування виробничих процесів, контроль виконання технологічних операцій, автоматизоване коригування	Підвищення продуктивності, зниження втрат ресурсів, забезпечення гнучкості виробничого циклу
Управління витратами	Класифікація, планування та контроль витрат, ризик-орієнтоване бюджетування	Оптимізація собівартості та зростання рентабельності, збереження ліквідності
Центри відповідальності	Розподіл відповідальності між підрозділами, децентралізація оперативних рішень	Підвищення економічної дисципліни, мотивації та швидкості реагування
Цифрові технології	ERP, точне землеробство, GPS-моніторинг, аналіз великих даних (Big Data)	Підвищення обґрунтованості управлінських рішень та проактивне попередження відхилень

Джерело: створено авторами [3, 5, 14, 18]

На основі проведеного аналізу та ідентифікації недоліків традиційних детермінованих моделей, які не забезпечують гнучкості при зміні зовнішніх умов, була розроблена Інтегрована ризик-орієнтована модель управління (ІРОМУ), що є авторським внеском у розвиток методології операційного менеджменту аграрного сектору (рис.1).

Узагальнення елементів адаптивної системи управління дозволяє перейти до формування цілісної концептуальної моделі управління сільськогосподарським виробництвом, яка б враховувала специфіку стохастичного характеру аграрного виробництва та необхідність проактивного реагування на ризики.

Запропонована модель ІРОМУ відображає взаємозв'язок між зовнішнім середовищем, внутрішнім ресурсним потенціалом підприємства та системою управлінських рішень, де ключова відмінність полягає в інтеграції ризик-менеджменту безпосередньо у функцію планування. У рамках ІРОМУ, операційне планування перестає бути статичним і перетворюється на сценарне, де розробляється низка альтернативних виробничих планів (Оптимістичний, Базовий, Антикризисний) з можливістю оперативного переходу між ними. Цей перехід ініціюється центральним елементом моделі – Модулем оцінки операційного ризику, який на основі даних моніторингу (агрокліматичні прогнози, цінові тренди, GIS-аналіз) розраховує кількісний управлінський показник – Індекс Операційного Ризику (I_{OP}).

I_{OP} слугує індикатором, який сигналізує про необхідність активації більш консервативного сценарію та відповідного коригування бюджету і технологічних карт, забезпечуючи, таким чином, проактивне управління ліквідністю та стійкістю [2, 5]. Формалізація I_{OP} здійснюється як зважена сума ймовірностей ключових ризиків, скоригована на вплив неконтрольованих факторів, зокрема військового ризику, та рівень адаптивної резильєнтності самого підприємства:

$$I_{OP} = \frac{\sum_{i=1}^n (W_i \times D_i + R_{\text{Військ}})}{A_p}, \quad (1)$$

де W_i – ваговий коефіцієнт i -го ризику, що відображає його критичність для чистого прибутку; D_i – ступінь імовірності реалізації i -го ризику за поточними прогнозними даними; $R_{\text{Військ}}$ – коефіцієнт військового ризику як неконтрольована константа; A_p – коефіцієнт адаптивної резильєнтності, що характеризує наявність резервів та альтернативних логістичних можливостей.

Практична імплементація ІРОМУ вимагає вдосконалення управлінських інструментів: по-перше, впровадження адаптивних технологічних карт (АТК), які автоматично коригують норми внесення ресурсів на основі I_{OP} , забезпечуючи точне землеробство. По-друге, децентралізація оперативного бюджетування та делегування повноважень керівникам Центрів відповідальності на оперативне управління змінними витратами для підвищення швидкості реагування. По-третє, формування логістичної резильєнтності, оцінюваної за Індексом стійкості постачання (ІСП), через інвестиції у створення резервних мультимодальних транспортних коридорів [1, 6, 7]. Використання такої адаптивної моделі підвищує гнучкість операційної системи підприємства, забезпечує своєчасне коригування виробничих планів і сприяє зниженню негативного впливу зовнішніх ризиків, що є запорукою стійкого розвитку сільськогосподарського виробництва.

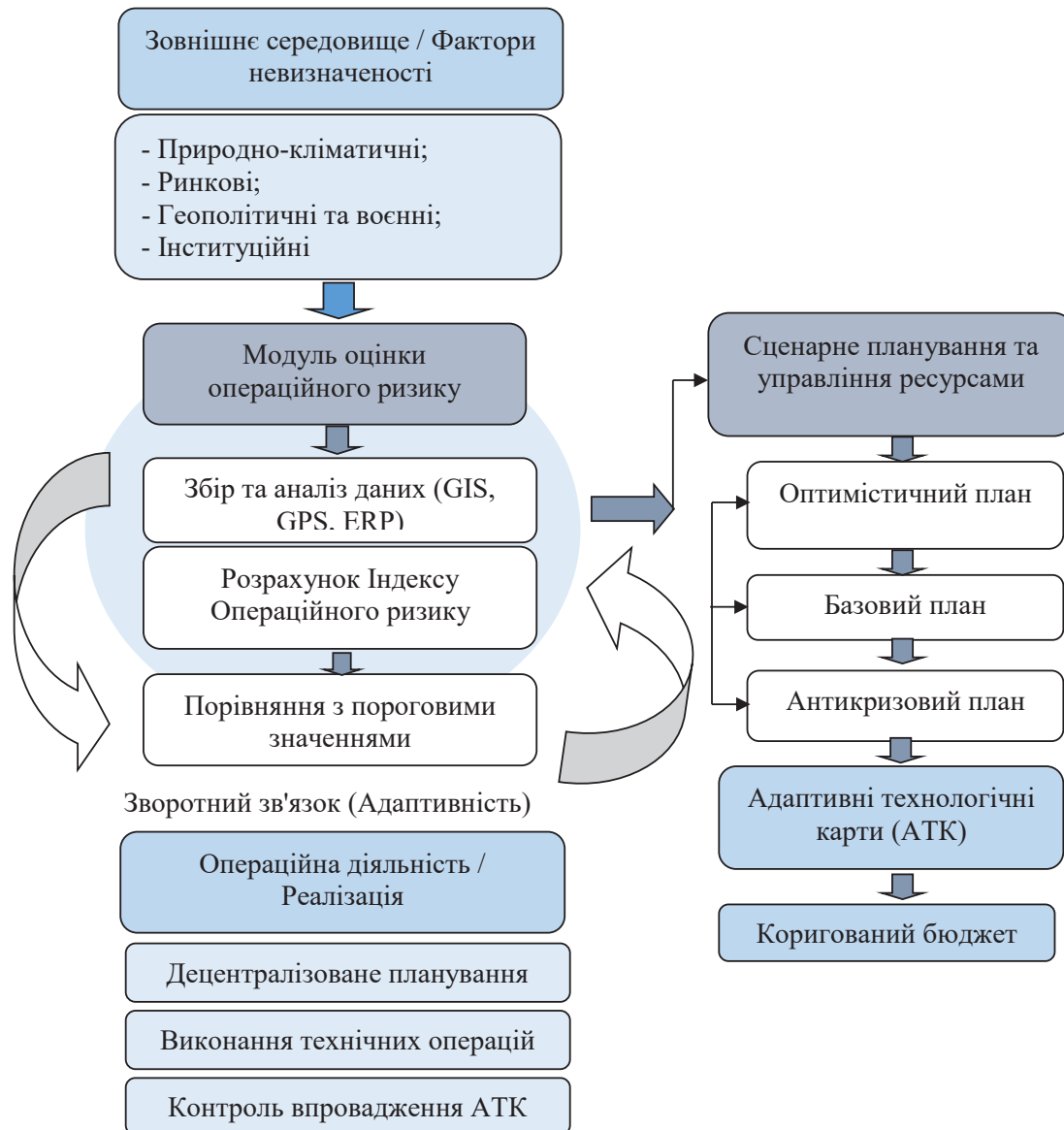

Рис. 1. Адаптивна модель управління сільськогосподарським виробництвом в системі операційного менеджменту

Джерело: створено авторами [10, 11, 12, 15, 18]

Висновки. У результаті проведеного дослідження розвитку управління сільськогосподарським виробництвом у сучасних умовах сформульовано низку узагальнених висновків, що мають теоретичне та практичне значення. Аналіз підтверджує, що ефективність діяльності аграрних підприємств дедалі більше залежить від рівня розвитку системи управління та її здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Встановлено, що специфіка сільськогосподарського виробництва – сезонність, біологічний характер процесів, тривалі виробничі цикли та високий рівень ризиків – обмежує застосування традиційних моделей управління. За таких умов система управління має бути гнучкою та орієнтованою на своєчасне реагування на економічні й природно-кліматичні чинники.

Обґрунтовано зростання ролі операційного менеджменту, зокрема управління витратами, використання центрів відповідальності та цифрових інструментів, що сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів, оптимізації ресурсів і зміцненню економічної стійкості аграрних підприємств.

На основі результатів дослідження розроблено Інтегровану ризик-орієнтовану модель управління сільськогосподарським виробництвом, яка поєднує операційне планування з інструментами ризик-ме-

неджменту та сценарним підходом. Запропонована модель забезпечує підвищення адаптивності управлінських рішень і стійкий розвиток підприємств в умовах нестабільного середовища.

Отже, розвиток управління сільськогосподарським виробництвом на засадах адаптивності та ризик-орієнтованого підходу є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності та ефективності аграрних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Christopher M., Peck H. Building the resilient supply chain. *International Journal of Logistics Management*. 2004. Vol. 15, № 2. P. 1–14.
2. Chopra S., Sodhi M. S. Managing risk to avoid supply-chain breakdown. *MIT Sloan Management Review*. 2004. Vol. 46, № 1. P. 53–61.
3. Kamble S. S., Gunasekaran A., Dhone N. C. Industry 4.0 and lean manufacturing practices for sustainable organisational performance. *International Journal of Production Research*. 2020. Vol. 58, № 5. P. 1319–1337.
4. Klerkx L., Jakku E., Labarthe P. A review of social science on digital agriculture. *NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences*. 2019. Vol. 90–91. Article 100315.
5. Ponomarov S. Y., Holcomb M. C. Understanding the concept of supply chain resilience. *The International Journal of Logistics Management*. 2009. Vol. 20, № 1. P. 124–143.
6. Scholten K., Stevenson M., van Donk D. P. Dealing with the unpredictable: Supply chain resilience. *Supply Chain Management: An International Journal*. 2020. Vol. 25, № 1. P. 1–16.
7. Tang C. S. Robust strategies for mitigating supply chain disruptions. *International Journal of Logistics Research and Applications*. 2006. Vol. 9, № 1. P. 33–45.
8. Wolfert S., Ge L., Verdouw C., Bogaardt M. J. Big data in smart farming – A review. *Agricultural Systems*. 2017. Vol. 153. P. 69–80.
9. Андрійчук В. Г. *Економіка аграрних підприємств* : підручник. 2-ге вид., доповн. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
10. Биба В. В. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств України на міжнародних ринках. *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Економіка і регіон*. 2017. № 1 (62). С. 95–100.
11. Биба В. В., Ковалець М. В. Чинники, що впливають на прибуток сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4960>
12. Биба В. В., Махічева П. В. Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств України. *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Економіка і регіон*. 2017. № 5 (66). С. 69–73.
13. Буяк Л. Концепція програмного забезпечення цифровізації агробізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7, № 4. С. 327–334.
14. Жукова Л. М., Губа Л. М., Биба В. В. Концептуальні уявлення про межі ефективності управління інноваційним розвитком економіки в умовах глобальної невизначеності. *Економіка і регіон*. 2023. № 4 (91). С. 24–29. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4\(91\).3189](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3189)
15. Захаров В. А., Демченко Г. В. Складові ефективного управління операційним менеджментом промислового підприємства. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/24862/1/1._DemchenkoZakharov-tezis-1.pdf (дата звернення: 13.01.2026).
16. Кісіль М. І. Особливості управління аграрними підприємствами в умовах нестабільного середовища. *Агросвіт*. 2022. № 3. С. 22–27.
17. Кичигін А. М. Стійкість підприємства як компонент конкурентоспроможного потенціалу в умовах нестабільності в Україні. *Економіка і організація управління*. 2025. № 2 (58). С. 156–161.
18. Крамарчук С. П., Лубкей Н. П. Сутність операційного менеджменту та основні етапи його розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 44. С. 83–86.
19. Правдюк Н. Л., Лепетан І. М., Бурко К. В. Тактичний та стратегічний менеджмент підприємств: обліковий аспект. 2020.
20. Чепя І. І. Адаптація аграрного бізнесу до умов війни: виклики для системи управління. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2. С. 45–52.

REFERENCES:

1. Christopher, M., & Peck, H. (2004). Building the resilient supply chain. *International Journal of Logistics Management*, vol. 15 (2), pp. 1–14.
2. Chopra, S., & Sodhi, M. S. (2004). Managing risk to avoid supply-chain breakdown. *MIT Sloan Management Review*, vol. 46 (1), pp. 53–61.
3. Kamble, S. S., Gunasekaran, A., & Dhone, N. C. (2020). Industry 4.0 and lean manufacturing practices for sustainable organisational performance. *International Journal of Production Research*, vol. 58(5), pp. 1319–1337.
4. Klerkx, L., Jakku, E., & Labarthe, P. (2019). A review of social science on digital agriculture. *NJAS – Wageningen Journal of Life Sciences*, pp. 90–91, 100315.

5. Ponomarov, S. Y., & Holcomb, M. C. (2009). Understanding the concept of supply chain resilience. *International Journal of Logistics Management*, vol. 20 (1), pp. 124–143.
6. Scholten, K., Stevenson, M., & van Donk, D. P. (2020). Dealing with the unpredictable: Supply chain resilience. *Supply Chain Management: An International Journal*, vol. 25 (1), pp. 1–16.
7. Tang, C. S. (2006). Robust strategies for mitigating supply chain disruptions. *International Journal of Logistics Research and Applications*, vol. 9 (1), pp. 33–45.
8. Wolfert, S., Ge, L., Verdouw, C., & Bogaardt, M. J. (2017). Big data in smart farming – A review. *Agricultural Systems*, vol. 153, pp. 69–80.
9. Andriichuk, V. H. (2002) *Ekonomika ahrarnykh pidpryemstv* [Economics of agricultural enterprises] (2nd ed.). Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
10. Byba, V. V. (2017). Konkurentospromozhnist silskohospodarskykh pidpryemstv Ukrainy na mizhnarodnykh rynkakh [Competitiveness of Ukrainian agricultural enterprises in international markets]. *Ekonomika i rehion – Economics and Region*, vol. 1(62), pp. 95–100.
11. Byba, V. V., & Kovalets, M. V. (2016). Chynnyky, shcho vplyvaiut na prybutok silskohospodarskykh pidpryemstv v suchasnykh umovakh [Factors influencing profit of agricultural enterprises in modern conditions]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4960>
12. Byba, V. V., & Makhicheva, P. V. (2017). Materialno-tekhnicne zabezpechennia silskohospodarskykh pidpryemstv Ukrainy [Material and technical support of agricultural enterprises of Ukraine]. *Ekonomika i rehion – Economics and Region*, vol. 5 (66), pp. 69–73.
13. Buiak, L. (2022). Kontseptsiia prohramnoho zabezpechennia tsyfrovizatsii ahrobiznesu [Concept of software support for digitalization of agribusiness]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 7 (4), pp. 327–334.
14. Zhukova, L. M., Huba, L. M., & Byba, V. V. (2023). Kontseptualni uiavlennia pro mezhi efektyvnosti upravlinnia innovatsiinym rozvytkom ekonomiky v umovakh hlobalnoi nevyznachenosti [Conceptual views on the limits of efficiency of innovation management under global uncertainty]. *Ekonomika i rehion – Economics and Region*, vol. 4 (91), pp. 24–29. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4\(91\).3189](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3189)
15. Zakharov, V. A., & Demchenko, H. V. (2025). Skladovi efektyvnoho upravlinnia operatsiinym menedzhmentom promyslovoho pidpryemstva [Components of effective operational management of an industrial enterprise], Available at: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/24862/1/1._DemchenkoZakharov-tezis-1.pdf
16. Kisil, M. I. (2022). Osoblyvosti upravlinnia ahrarnymy pidpryemstvamy v umovakh nestabilnoho seredovyshcha [Features of management of agricultural enterprises in an unstable environment]. *Ahrosvit – Agrovit*, vol. 3, pp. 22–27.
17. Kychyhin, A. M. (2025). Stiikist pidpryemstva yak komponent konkurentospromozhnogo potentsialu v umovakh nestabilnosti v Ukraini [Enterprise resilience as a component of competitive potential under instability in Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and Organization of Management*, vol. 2 (58), pp. 156–161.
18. Kramarchuk, S. P., & Lubkei, N. P. (2020). Sutnist operatsiinoho menedzhmentu ta osnovni etapy yoho rozvytku [The essence of operational management and the main stages of its development]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, vol. 44, pp. 83–86.
19. Pravdiuk, N. L., Lepetan, I. M., & Burko, K. V. (2020). *Taktychnyi ta stratehichniy menedzhment pidpryemstv: oblikovyi aspekt* [Tactical and strategic management of enterprises: Accounting aspect].
20. Chepa, I. I. (2023). Adaptatsiia ahrarnoho biznesu do umov viiny: vykyky dlia systemy upravlinnia [Adaptation of agrarian business to war conditions: challenges for the management system]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and Organization of Management*, vol. 2, pp. 45–52.

УДК 631.11:658

JEL D81, M11, Q12, Q13

Биба Володимир Васильович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і логістики, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». **Пінчук Наталія Михайлівна**, кандидат технічних наук, доцент, департамент архітектури, будівництва та дизайну, Політехнічний університет ді Барі, Італія. **Карпенко Євгенія Анатоліївна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». **Адамчук Марина Василівна**, студентка, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». **Формування адаптивної моделі управління сільськогосподарським виробництвом у системі операційного менеджменту.**

Сучасний розвиток аграрного сектору відбувається під впливом глобалізаційних викликів, нестабільності ринкового середовища та посилення вимог до ефективності використання ресурсного потенціалу. У цих умовах особливого значення набуває удосконалення системи управління сільськогосподарським виробництвом як ключового чинника забезпечення економічної стійкості підприємств. У дослідженні розкрито сутність операційного менеджменту та його роль у підвищенні результативності виробничих процесів. Визначено основні напрями розвитку управління, зокрема оптимізацію планування, підвищення рівня координації ресурсів, впровадження цифрових технологій та сучасних методів контролю. Обґрунтовано, що системне

вдосконалення операційної діяльності сприяє зростанню продуктивності, зниженню витрат і формуванню довгострокових конкурентних переваг аграрних підприємств.

Ключові слова: управління сільськогосподарським виробництвом, адаптивне управління, операційний менеджмент, аграрне підприємство, операційна діяльність, конкурентоспроможність.

UDC 631.11:658

JEL D81, M11, Q12, Q13

Volodymyr Byba, Candidate of Technical Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of Management and Logistics, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”. **Natalia Pinchuk**, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Department of Architecture, Construction and Design, Polytechnic University of Bari, Italy. **Evgenia Karpenko**, Candidate of Economic Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Taxation, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”. **Maryna Adamchuk**, Student, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”. **Formation of an adaptive model of agricultural production management in the operational management system.**

The current stage of development of the agricultural sector is characterized by the increasing influence of globalization processes, instability of market conditions, fluctuations in prices for agricultural products, and growing requirements for production quality and performance. Under such conditions, the issue of developing agricultural production management becomes particularly relevant, as the level of organization of operational processes largely determines the economic stability of agricultural enterprises, their ability to adapt to changes in the external environment, and their competitiveness in both domestic and international markets. The development of agricultural production management involves the systematic improvement of operational management, taking into account the sectoral specifics of agriculture, including the seasonality of production processes, the dependence of performance results on natural and climatic conditions, the duration of production cycles, and the increased level of risk. In this regard, traditional approaches to production management require adaptation and supplementation with modern methods of planning, control, and coordination of operational activities. This scientific study is aimed at analyzing the role and identifying the directions for the development of agricultural production management within the operational management system of an enterprise. The research focuses on organizational and economic aspects of managing production processes, as well as on opportunities to increase the performance of operational activities through the improvement of managerial mechanisms and the implementation of modern management tools. Effective organization of operational management covers all key areas of agricultural enterprise functioning, ranging from the planning of production processes and the utilization of resource potential to human resource management and the integration of digital technologies into the management system. Such an approach ensures the consistency of managerial decisions, enables the timely identification of problem areas within the operational system, and facilitates the development of measures aimed at increasing productivity and improving product quality. The improvement of agricultural production management systems creates prerequisites for enhancing the adaptability of enterprises to changing market conditions, optimizing costs, and stabilizing business performance results. Practical experience of agricultural enterprises indicates that focusing production management on strategic development goals contributes to more substantiated managerial decisions and the formation of sustainable competitive advantages. The relevance of this study is determined by the fact that operational activity is a fundamental element of the management system of an agricultural enterprise and defines its ability to ensure sustainable development under conditions of economic instability and increasing risks. The results of the research may be used as a basis for developing practical recommendations aimed at improving the management of operational processes and enhancing the overall performance of agricultural production.

Key words: agricultural production management, adaptive management, operational management, agricultural enterprise, operational activity, competitiveness.